

آیت‌الله محمدجواد فاضل لنکرانی

کیفیت تعلیم صلوات

بر پیامبر رحمت ﷺ

در نهج‌البلاغه

اوست که گره‌های فروبسته در وادی‌های عقیده و شریعت و اخلاق را می‌گشاید و به دست توانای اوست که راه هدایت و کمال در عرصه‌های دانش و عمل هموار می‌گردد. این گشایش منحصر به عصر بعثت نیست؛ تا قیامت نیز کلید حلّ همه انسدادها، نزد او و در دینی است که آورده است.

رسالت اعلان حق

در ادامه اوصاف نبوی، هر عنوان بعدی، بُعدی از رسالت را می‌نمایاند و محور روشی آن «وَالْمُغْلِنَ بِالْحَقِّ بِالْحَقِّ» است: محتوای دعوت حق است و شیوه اعلان آن نیز؛ نه حَقّی که با سازوکار باطل عرضه شود. این بیان دلالت دارد بر حق بودن هم محتوا و هم معیار و ابزار ابلاغ؛ نه آنکه حق با غیرحق سنجیده یا عرضه گردد. این آموزه برای سالکان طریق انبیا ﷺ تکلیف‌آور است. بر اساس روایت مشهور «الْعُلَمَاءُ وَرَبَّةُ الْأَنْبِيَاءِ»؛ هرچند وزانت حقیقی ویژه اهل بیت ﷺ است؛ اما عالمان دین در مرتبه نازل‌تر، عهده‌دار رساندن «تمام حق» با «تمام حق» هستند. انبیا وحی الهی را بی‌کم‌وکاست و بی‌افرونی ابلاغ کردند؛ ما نیز باید در حد طاقت، به این سیره ملتزم باشیم. گاه گفتارهایی – حتی از اهل علم- به‌نام دین عرضه می‌شود که یا خارج از دایره دین است یا بخشی از حقیقت دینی را نادیده می‌گیرد. خطر این رویه، سنجش حق با غیرحق است؛ لذا باید از خداوند بخواهیم، دین را درست بشناسیم و همان‌گونه که هست، بی‌زیاده و نقصان، به مردم برسانیم. این خصلت اصیل در پیامبر اکرم ﷺ متحقق بود و بر ماست که در مرتبه فروتر، خود را به آن متخلّق سازیم.

پیامبر؛ دافع‌هیاهوی باطل

امام علی علیه السلام بر سیاق «وَالْمُغْلِنَ الْحَقَّ بِالْحَقِّ» که روش اقامه حق را تبیین می‌کند، در خطبه ۷۲ می‌فرماید: «وَالْدَّافِعَ جَيْشَاتِ الْأَبَاطِيلِ». «جَیْشَات» از ریشه «جَیْش» به‌معنای خیزش‌ها، غوغاها و هیمنه‌های پرخروش است؛ نشانی از باطل که با جنجال و فریب صوتی– تصویری همراه می‌شود. در مقابل، حق در سکینه و استواری ظهور می‌کند؛ حقیقت به غوغا نیاز ندارد و وظیفه‌ما، بیان و اقامه حق است.

فراز بعدی: «وَالْدَّامِغَ ضُلَّالَتِ الْأَضَالِيلِ». «دامغ» از «دَفَع» به‌معنای درهم‌شکستن صولت و هیمنه است؛ همان‌گونه که قرآن ترسیم می‌کند: «بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاقٍ». بر این اساس، مواجهه با باطل باید قاطعانه و بدون مجامله باشد؛ ملاحظه‌کاری در برابر ضلالت، جایگاهی ندارد. با این حال، قاطعیت ذیل قاعده «اعلان حق، به حق» است: صراحت بیانی، استحکام استدلال، همراه با عدالت در روش، امانت در نقل و پرهیز از وسایل ناروا. این سیره نبوی، شرط اثرگذاری حقیقی در دفع اباطیل است. افسوس که در روزگار ما، نمودهای باطل فراوان است؛ حتی در قرائت‌ها و ترجمه‌های قرآن، لغزش‌های آشکار دیده می‌شود. باید در برابر انحرافات ایستاد و خطاها را بی‌پرده اصلاح کرد. نمونه برجسته، موضع امام خمینی رحمه الله در «کشف‌الاسرار» است؛ ایشان چند ماه تدریس

در دعای آغازین خطبه ۷۲ نهج‌البلاغه، امام علی علیه السلام خداوند را «داحی المدحوات» می‌خواند؛ صفتی که بر گسترش هر آنچه قابلیت بسط دارد – از زمین تا نعمت‌های الهی – دلالت می‌کند. شاخص‌ترین مصداق، «علم» است: حقیقتی الهی بدون حد که با توفیق خداوند بر دانایی انسان افزون می‌شود. قرآن نیز وعده می‌دهد: «لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ»؛ شکر، علم و نعمت را توسعه می‌بخشد. در مقابل، دل‌بستگی دنیوی تنگی می‌آورد. این سنت، الگویی برای آغاز سال تحصیلی است: علم، همچون معنویت و صبر، با اراده الهی گسترش می‌یابد. عالمان، وارثان انبیا، موظف‌اند حق را با حق ابلاغ کنند، باطل را دفع نمایند و راه هدایت را بی‌کم‌وکاست روشن سازند. امام خمینی رحمه الله نمونه‌ای از این تعهد است. بر ماست که با همت علمی، در طلب رضای الهی، پیشقدم شویم و علم را چون چراغی برای هدایت دل‌ها برافروزیم.

آیت‌الله محمدجواد فاضل لنکرانی در اولین جلسه درس خارج فقه و اصول سال تحصیلی ۱۴۰۵/۱۴۰۵ به‌مناسبت میلاد فرخنده پیامبر اکرم ﷺ، با بررسی و تفسیر خطبه هفتاد و دوم نهج‌البلاغه (با عنوان «کیفیت تعلیم صلوات بر پیامبر»)، نکاتی در خصوص خاتمیت نبوی، گشایش‌گری رسالت، اعلان حق به حق، دفع هیاهوی باطل و درهم‌شکستن صولت ضلالت، نمونه تعهد امام خمینی رحمه الله در مقابله با انحرافات، حمل رسالت با استقامت، شتاب و پیشقدمی و…اشاره نمود که بدین شرح می‌باشد.

گرایش‌های فطری مشترک است؛ اما تفاوت به اختیار و اکتساب انسان باز می‌گردد.

تحلیل اوصاف نبوی در کلام امیرالمؤمنین علیه السلام

پس از این مقدمه، حضرت این‌گونه درود می‌طلبند: «اجْعَلْ شَرَائِفَ صَلَواتِكَ وَتَوَاصِي بَرَکاتِكَ عَلَی مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ»؛ این تعبیر نشان می‌دهد که صلوات الهی مراتب دارد و اشرف مراتب آن، ویژه پیامبر اکرم ﷺ است؛ از همین‌جا، ادبیات دعا به ما می‌آموزد که در طلب رحمت و برکت برای آن‌حضرت، عالی‌ترین مراتب را مسألت کنیم. این هم نشان عظمت اعتقاد امیرمؤمنان علیه السلام نسبت به مقام نبوی است و هم بازتاب عمق محبت ایشان به آن وجود مقدّس.

خاتمیت و گشایش‌گری

در خطبه هفتاد و دوم نهج‌البلاغه، امیرالمؤمنین علیه السلام در ضمن تعلیم صلوات بر پیامبر اکرم ﷺ، اوصاف بنیادینی را برای آن‌حضرت برمی‌شمارند. نخست دو عنوان محوری چنین است: «الْخَاتِمَ لِمَا سَبَقَ»؛ «وَالْفَاتِحَ لِمَا انْغَلَقَ».

در «خاتمیت» نبوی، به نظر ما مقصود نه‌تنها ختم زمانی سلسله انبیاست؛ بلکه افزون بر آن، جامعیت و عصاره‌بودن پیامبر اکرم ﷺ نسبت به همه فضائل و مواردی انبیای پیشین نیز مراد است. آن حضرت وارث تمام برکات نبوّت‌های سابق و برخوردار از کمالاتی فراتر از آنان است؛ بدین معنا، «خاتم» هم «جمع‌کننده» کامل است و هم «برتر» از مجموع آنچه پیش از او بوده است. عنوان دوم، «الْفَاتِحَ لِمَا انْغَلَقَ»، ناظر به کارکرد تاریخی و دائمی رسالت است: پیامبر اکرم ﷺ گره‌های معرفتی و عملی بشر را می‌گشاید؛

امام علی علیه السلام در آغاز خطبه می‌فرماید: «اللَّهُمَّ ذَاجِی الْمَذْخَواتِ». واژه «داحی» از ریشه «ذَخُو» است؛ همان ریشه‌ای که در «دَحْوالْأَرْضِ» به‌معنای گسترده‌شدن زمین از دل آب به‌کار رفته. «المدحوات» جمع «مَذْخَوةٌ» است و به هر آنچه قابلیت بسط و گسترش دارد، اطلاق می‌شود. گرچه برخی ترجمه‌ها آن را به «زمین» محدود کرده‌اند؛ اما ظاهر کلمات، شمول هر پدیده‌ای با استعداد توسعه را نشان می‌دهد.

شاخص‌ترین مصداق این توسعه، «علم» است؛ حقیقتی الهی بدون حد و مرز که با توفیق خداوند بر دانایی انسان افزوده می‌شود. «معنویت» نیز چنین است؛ سلوک الی‌الله مرزی ندارد و هر قدمی، نورانیت را افزایش می‌دهد. در مقابل، دل‌بستگی به دنیا محدودیت و تنگی می‌آورد. این وصف الهی، سنتی عام را بازتاب می‌دهد که در عرصه‌های گوناگون جریان دارد.

این قاعده در نعمت‌های ظاهری نیز جاری است. قرآن می‌فرماید: «وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ»؛ شکرگزاری، نعمت را در دنیا توسعه می‌بخشد. در عرصه اخلاقی هم، رسوخ «صبر» ظرفیت و ژرفای وجودی را افزون می‌کند. حاصل، توسعه همه ساخت‌های مادی، معنوی، علمی و اخلاقی به اراده الهی است؛ زیرا خداوند «داحی المدحوات» است.

در ادامه فراز: «وَدَاعَمَ الْمُسْتَمُوكَاتِ، وَجَابَلَ الْقُلُوبَ عَلَی فُطْرَتِهَا، شَقِیَّتْهَا وَسَعِیدْهَا»؛ «المسموکات» از ریشه «سَمَكٌ» به‌معنای رفعت و برپاداشتن، به آسمان‌های برافراشته اشاره دارد؛ همچنین، فطرت واحد بشر را در عین اختلاف عاقبت «شقی» و «سعید» توصیف می‌کند:

فراخوان رویداد رسانه‌ای «ما فاتحان قله‌ایم» به مناسبت هفته دفاع مقدس

یادکست؛ مصاحبه؛ کلیپ و گزارش ویدیویی و یادداشت «تولید و ارسال کنند.

محورهای پیشنهادی برای تولید محتوا

دبیرخانه رویداد، محورهای زیر را برای تولید محتواپیشنهاد کرده است:

همبستگی و حمایت مردم از جنگ تحمیلی ۸ ساله و ۱۲ روزه تحمیلی رژیم صهیونیستی؛ رویش‌های مکتب دفاعمقدس ۸ ساله و پیشرفت‌های دفاعی و نظامی؛ سیره شهدا در هدایت و راهبردی نسل نوجوان

رویداد رسانه‌ای «ما فاتحان قله‌ایم»، با هدف گرمی‌داشت ارزش‌های هشت‌سال دفاع مقدس و ۱۲ روزه تحمیلی رژیم صهیونیستی و تبیین دستاوردهای آن دوران برای نسل جوان، از کلیه اهالی رسانه و فعالان فضای مجازی دعوت می‌کند تا آثار خود را در قالب‌های متنوع به دبیرخانه ارسال کنند.

قالب‌های شرکت در رویداد

به گزارش خبرگزاری حوزه، علاقه‌مندان می‌توانند آثار خود را در شش قالب «تیتَر؛ گزارش خبری؛

۰ اخبار کوتاه جهان

• اتحادیهٔ عرب

▫ **تجاوز اسرائیل به قطر ناشی از ترس، خیانت و حماقت است؛** دبیرکل اتحادیه عرب: همه باید بر توقف ماشین جنایت‌کارانه اسرائیل و پایان‌دادن به این جنگ ننگین تمرکز کنند. ما ضمن ابراز همبستگی با قطر پس از تجاوز اخیر رژیم صهیونیستی، آن را اقدامی جنایت‌کارانه خوانده و بر لزوم اتخاذ اقدامات قاطع علیه این رژیم تأکید می‌کنیم.

• آمریکا

▫ **تهدید ایران به اروپا رسیده است؛** رویو، وزیر امور خارجه آمریکا در کنفرانس خبری مشترک با نتانیاهو مدعی شد: تهدید ایران فراتر از اسرائیل، به خلیج (فارس) و حتی اروپا گسترش یافته است. ما از بازگشت تحریم‌ها علیه ایران حمایت می‌کنیم. فشار حداکثری بر ایران را ادامه خواهیم داد.

▫ **راه‌اندازی اداره جنگ در کاخ سفید؛** با گذشت چند روز از تغییر نام وزارت دفاع به وزارت جنگ در آمریکا، دولت ترامپ تغییر نام مشابهی را در کاخ سفید انجام داد و نام «اداره دفاع» را به «اداره جنگ» تغییر داد. یک مقام آمریکایی و یک منبع آگاه خبر دادند که اداره دفاع به‌عنوان جزء کلیدی شورای امنیت ملی کاخ سفید، در حال حاضر به اداره جنگ تغییر نام می‌دهد.

• رژیم صهیونیستی

▫ **محاکمه ۶ سرباز صهیونیست به‌دلیل امتناع از بازگشت به جنگ؛** شبکه عبری کان اعلام کرد: شش سرباز از تیپ گوعاتی ارتش رژیم صهیونیستی نپذیرفتند که در دور جدید جنگ در داخل نوار غزه شرکت کنند که منجر به محاکمه آنها با حکم‌های حبس شد. قرار بود این سربازان حدود یک ماه پیش وارد جبالیا شوند؛ اما آنها به فرماندهان خود اطلاع دادند که پس از دو سال خدمت مداوم در نوار غزه و مواجهه با صحنه‌های خشن، دچار خستگی شدید شده و از بحران روانی رنج می‌برند.

▫ **خسارت شدید انسانی ارتش رژیم صهیونیستی در غزه؛** وب‌گاه والا به‌نقل از بخش «توان‌بخشی» وزارت جنگ رژیم صهیونیستی اعلام کرد: بیش از ۲۵ هزار مجروح جنگی را از زمان جنگ در غزه پذیرش کرده است که نیمی از آنان، از بیماری‌های روانی رنج می‌بردند. این منبع افزود: ماهانه ۱۰۰۰ نظامی صهیونیستی بر اثر جنگ در نوار غزه مجروح می‌شوند.

• انگلیس

▫ **ایران با جنگنده‌های تقلبی جهان را سر کار گذاشت؛** رسانه انگلیسی: ایران از ماکت جنگنده‌های تام‌کت استفاده کرد تا حملات اسرائیل را فریب دهد. ایران با چند بدنه آهن‌قراضه، میلیاردها دلار موشک دشمن را به باد داد.

• لهستان

▫ **وزیر امور خارجه لهستان اروپا را شوکه کرد؛** وزیر امور خارجه لهستان: الآن هیچ داوطلبی برای شروع جنگ وجود ندارد. هیچ‌کس آماده مبارزه با روسیه نیست و در خصوص تضمین‌های امنیتی غرب برای اوکراین، اطمینان حاصل نشده است.

• عراق

▫ **هرگونه حمله به کشورهای اسلامی، تجاوز به امنیت تمامی کشورهای اسلامی تلقی شود؛** نخست‌وزیر عراق در نشست سران کشورهای اسلامی: پیشنهاد می‌کنم، هرگونه حمله به کشورهای اسلامی، تجاوز به امنیت تمامی کشورهای اسلامی تلقی شود. باید برای تشکیل ائتلاف عربی و اسلامی اقدام کنیم و به هرگونه تهدیدی علیه کشورهای خود، پاسخ گروهی دهیم. باید پیام واضحی به جهان بفرستیم که امنیت پایتخت‌های ما قابل مذاکره نیست.

▫ **آماده‌باش عراق برای احتمال حمله اسرائیل؛** منابع آگاه عراقی گزارش کردند: سازمان اطلاعات عراق برآورد کرده‌که تل‌آویو گشودن جبهه‌ای جدید در منطقه را بررسی می‌کند و عراق، یکی از برجسته‌ترین گزینه‌ها برای این امر در سایه اتفاقات منطقه است. در این گزارش آمده: اسرائیل مدعی است که عراق یک «مرکز برجسته فعالیت ایران» است و طبق این اطلاعات، بغداد عمق راهبردی برای حزب‌الله لبنان است و امکان دارد، به هدف احتمالی در هرگونه رویارویی منطقه‌ای تبدیل شود.

• چین

▫ **چین دلا ر با به‌سرعت کنار می‌گذارد؛** اکونومیست گزارش داده است که چین با سرعت در حال کنارگذاشتن دلار از مبادلات اقتصادی خود است. اکنون بیش از ۳۰درصد تجارت کالا و خدمات این کشور، با ارز ملی‌اش (یوان/ رنمینبی) انجام می‌شود. همچنین بیش از نیمی از دریافتی‌های فرامرزى چین، با یوان تسویه می‌گردد؛ رقمی که در سال ۲۰۱۰ کمتر از یک‌درصد بود و این، نشان‌دهنده تغییر بزرگ در نظم مالی جهان است.

• ترکیه

▫ **در صورت حمله اسرائیل، به پایگاه‌ها و تأسیسات آن‌ها حمله می‌کنیم؛** در بحبوحه افزایش تنش‌های ترکیه و اسرائیل، یک رسانه نزدیک به اردوغان فهرستی از اهداف نظامی و راهبردی در اسرائیل را منتشر کرد و نوشت: در صورت درگیری احتمالی، ارتش ترکیه به این نقاط حمله می‌کند. پایگاه‌های هوایی، مقر «کریا» در تل‌آویو، بنادر و سکوهای گازی اسرائیل و همچنین تأسیسات هسته‌ای دیومنا در این فهرست قرار دارد.